

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů (dále jen „tabákový zákon“) a nové kompetence obecní policie, resp. strážníka - stanovisko Ministerstva vnitra ČR, odboru bezpečnostní politiky k některým praktickým otázkám

Předně je nutno poznamenat, že tabákový zákon trpí zásadními koncepčními, věcnými, jazykovými a dalšími vadami, způsobenými jednak dlouhým časovým úsekem, po který probíhal legislativní proces, jednak řadou pozměňovacích návrhů uplatněných v jeho průběhu, které m.j. nebyly konzultovány s dotčenými subjekty včetně ústředních orgánů státní správy. Navíc je třeba zmínit, že zákonodárny orgán nezohlednil potřebu provázanosti tabákového zákona s ostatními právními předpisy, jako jsou např. zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o provozu na pozemních komunikacích“), zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOP“) apod.

Z výše uvedených důvodů tedy na některé níže uvedené otázky nemůže existovat jednoznačná a uspokojivá odpověď.

Úvodem je třeba uvést, že tabákový zákon je normou speciální zejména pro oblast ochrany společnosti před škodami na zdraví a potažmo i majetku působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a zároveň i právním předpisem obsahujícím speciální ustanovení ve vztahu k omezení přístupnosti tabákových výrobků a alkoholu. Z tohoto pohledu se vztahuje na všechny oblasti společenských vztahů, resp. na všechny fyzické osoby, které svým konáním mohou ohrozit život nebo zdraví svoje, dalších fyzických osob nebo poškodit majetek v důsledku požití alkoholických nápojů nebo užití jiné návykové látky. Okruh osob podléhajících režimu § 16 odst. 1 a 2 tabákového zákona však nelze jednoznačně vymezit. Vždy bude záležet na aktuálním posouzení situace strážníkem, zda osoba vykonávající konkrétní činnost podléhá režimu tabákového zákona či nikoliv. V provozu na pozemních komunikacích se však nepochybně bude jednat o činnost spočívající v řízení vozidel motorových i nemotorových a řízení tramvaje.

I z hlediska časové osy spojené s požitím či užitím inkriminovaných látek pokrývá tabákový zákon, na rozdíl od zákona o provozu na pozemních komunikacích, komplexně úsek předcházející výkonu vyjmenovaných činností i jeho samotný průběh.

Proto tabákový zákon ve výše uvedeném rozsahu má při aplikaci přednost před obecními ustanoveními uvedenými v § 5 odst. 1 písm. f) a g) a odst. 2 písm. a) až d) stávajícího i novelizovaného zákona o provozu na pozemních komunikacích (účinnost od 1. července 2006).

- 1) Je řidič povinen se na výzvu strážníka podrobit orientačnímu vyšetření pomocí dechové zkoušky, popřípadě odběru slin podle § 16 odst. 4 tabákového zákona?

S ohledem na výše uvedený závěr v obecné části tohoto stanoviska je řidič povinen se na výzvu strážníka podrobit orientačnímu vyšetření pomocí dechové zkoušky, popřípadě odběru slin podle § 16 odst. 4 tabákového zákona.

2) Jaký bude postup strážníka v případě, že bude mít podezření, že řidič nemotorového vozidla požil alkoholický nápoj nebo jinou návykovou látku, pod jejichž vlivem je a nemotorové vozidlo řídí? Má zdravotnické zařízení podle § 16 odst. 6 tabákového zákona zákonnou povinnost poskytnout potřebnou pomoc provedením odběru biologického materiálu i ve vztahu k obecní policii?

Stejný postup uplatní strážník i ve vztahu k řidiči nemotorového vozidla, tj. účastníku provozu na pozemních komunikacích podle § 5 zákona o provozu na pozemních komunikacích.

K otázce součinnosti zdravotnického zařízení při provedení odběru biologického materiálu podle § 16 odst. 6 tabákového zákona, je nutno uvést, že v daném případě se pouze potvrzuje nedokonalost a právní vágnost tohoto právního předpisu. Nicméně s odkazem na § 16 odst. 3, 4 a s přihlédnutím k odst. 7 cit. ustanovení, které m.j. svěřují taxativně stanoveným subjektům (Policii ČR, obecní policii, Vojenské policii, Vězeňské službě ČR, resp. jejich „příslušníkům“ a zaměstnavateli nebo jejímu ošetřujícímu lékaři) základní a stěžejní oprávnění na daném úseku, lze logicky dovodit, že pod pojmem „útvary policie“ zákonodárce analogicky rozumí Policii ČR, obecní policii a Vojenskou policii. Jinak by totiž ustanovení § 16 odst. 6 jako ustanovení „podpurné a nezastupitelné“ pro faktickou aplikaci § 16 odst. 3 a 4 ztrácelo smysl. Vše je dáno absencí příslušné legislativní zkratky.

3) Koho lze zahrnout pod pojem „osoba“ podle § 16 odst. 8 tabákového zákona ve vztahu ke strážníkovi. Jedná se o konkrétního strážníka nebo o obec - právnickou osobu?

Obdobně jako v předchozím případě je podle názoru OBP nutno vycházet z celkového pojetí Hlavy IV tabákového zákona a zámyslu zákonodárců svěřit stejná oprávnění všem subjektům vykonávajícím „dohled“ nad dodržováním povinností fyzických osob v předmětné oblasti. To znamená, že § 16 odst. 3 pod pojem „příslušníci“ zahrnuje příslušníky Policie ČR (v zákoně o Policii ČR je uvedena legislativní zkratka „policisté“), Vojenské policie (v zákoně o Vojenské policii je uveden pojem „vojenský policista“), Vězeňské služby (zákon o Vězeňské službě a justiční strážci ČR uvádí legislativní zkratku „příslušníci“) a strážníky. Dále je třeba připomenout, že ZOP jakožto zákon speciální je konstruován tak, že vedle obecných úkolů stanovených pro obecní policii jakožto orgán obce jsou všechna konkrétní oprávnění a povinnosti delegována na zaměstnance obce - strážníka, který je fyzicky realizuje.

Podle § 16 odst. 8 tabákového zákona se tedy osobou v případě obecní policie rozumí konkrétní strážník.

4) Kdo bude povinen uhradit náklady spojené s vyšetřením biologického materiálu v případě, že výsledek vyšetření přítomnost alkoholu

neprokáže, ale osoba, již byl biologický materiál odebrán příslušným zdravotnickým zařízením, předtím odmítla se na výzvu strážníka podrobit orientačnímu vyšetření pomocí dechové zkoušky, ale souhlasila s lékařským vyšetřením?

Ke všem zmíněným problematickým situacím, které mohou nastat v souvislosti s aplikací § 16 tabákového zákona a speciálně ve vztahu k odst. 8, OBP uvádí, že náhradu škody, která by mohla vzniknout osobě, vůči které strážník provádí úkon dle tabákového zákona, bude hradit obec.

Režim náhrady takto vzniklé případné škody se bude řídit § 24 ZOP, neboť toto ustanovení speciálního zákona ve vztahu k realizaci oprávnění a povinností strážníka má přednost před ostatní právní úpravou. Na této skutečnosti nic nemění ani znění § 24 odst. 1 ZOP, kde je uvedeno, že „obec odpovídá za škodu způsobenou strážníkem v souvislosti s plněním úkolů stanovených tímto zákonem“. V době, kdy toto ustanovení vzniklo, byly povinnosti a oprávnění strážníka upraveny pouze ZOP. Následně pak nepřímé novely ZOP (např. zákon o provozu na pozemních komunikacích) uložily obecní policii, resp. strážníkům, další povinnosti a oprávnění. Použití § 24 ZOP lze proto v případě § 16 odst. 8 tabákového zákona jednoduše překonat interpretací.

5) Který subjekt je povinen realizovat klinické a laboratorní vyšetření ve smyslu § 17 odst. 2 tabákového zákona a zda je možno tento pojem ztotožnit s „lékařským vyšetřením“ podle § 16 odst. 4 cit. zákona, tedy zda klinické laboratorní vyšetření je identické s dechovou zkouškou a odběry vzorků biologického materiálu?

Podle názoru OBP zákonodárce pod pojmem „zdravotnické zařízení“ rozumí vždy takový subjekt, který je odborně a provozně způsobilý k provedení dechové zkoušky a odběru vzorků biologického materiálu.

Vzhledem k tomu, že tabákový zákon v § 2 taxativně definuje některé pojmy použité v dalších ustanoveních a v písm. k) uvádí, co se rozumí pod výrazem „odběr biologického materiálu“ (lze předpokládat že tento pojem je identický s pojmem „odběr vzorků biologického materiálu“ podle § 16 odst. 4), lze mít za to, že obsahová náplň lékařského vyšetření podle § 16 odst. 4 je totožná s klinickým a laboratorním vyšetřením podle § 17 odst. 2 cit. zákona. Dále OBP uvádí, že pokud by zákonodárce chtěl použité výrazy obsahově odlišit, učinil by tak nepochybně v § 2.

6) Kdo a za jakých podmínek bude přepravovat osobu, u níž je důvodný předpoklad k pobytu na záchytné stanici, ke klinickému a laboratornímu vyšetření podle § 17 odst. 2 tabákového zákona, resp. do záchytné stanice?

OBP zastává právní názor, že strážník není schopen objektivně posoudit zdravotní stav inkriminované osoby, a v žádném případě pak není schopen na základě vstupních a v řadě případů dílčích údajů a poznatků rozpoznat, zda osoba je či není ohrožena na životě možným selháním základních životních funkcí. Nedisponuje odpovídajícími odbornými znalostmi a zdravotnickým vybavením, aby mohl jednoznačně určit v jakém subjektivním stavu se dotčená

osoba nachází. Totéž však platí i pro všechny ostatní subjekty uvedené v § 16 odst. 3 tabákového zákona, s výjimkou ošetřujícího lékaře zaměstnavatele.

Proto je třeba v každém případě apelovat na osoby řídící obecní policii a na jejího zřizovatele, aby strážníci k osobě, která z jakéhokoliv důvodu nekontroluje své chování, bezprostředně ohrožuje sebe nebo jiné osoby, veřejný pořádek nebo majetek, nebo je ve stavu vzbuzujícím veřejné pohoršení, vždy přizvali odbornou lékařskou pomoc. Teprve na základě rozhodnutí lékaře zdravotnické Záchrané služby je možno zvolit další postup. Z důvodu možných komplikací spojených s přepravou osoby ke klinickému a laboratornímu vyšetření jakož i na záchytnou stanici (možné nepředvídané selhání životních funkcí přepravované osoby, možná újma na zdraví u strážníka, poškození majetku obce apod.) by obecní policie uvedenou přepravu neměla, na rozdíl od zdravotnické Záchrané služby, zabezpečovat. Pokud se zdravotnické zařízení nachází na území obce, která obecní policii zřídila, případně na území smluvní obce podle § 3a ZOP (a tato činnost strážníka bude výslovně zakotvena ve veřejnoprávní smlouvě), není sporu o tom, že strážník může asistovat při přepravě zmíněné osoby ke klinickému a laboratornímu vyšetření, resp. do záchytné stanice. Pokud se zdravotnické zařízení nebo záchytná stanice nacházejí mimo popsané obce, strážník nebude asistovat přepravě takové osoby, maximálně požádá o součinnost Policii ČR.

Záchraná služba podle zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, totiž poskytuje odbornou přednemocniční neodkladnou péči.

Podle § 1 odst. 2 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších vyhlášek, se přednemocniční neodkladnou péčí rozumí péče o postižené na místě vzniku jejich úrazu nebo náhlého onemocnění a během jejich dopravy k dalšímu odbornému ošetření a při jejich předání do zdravotnického zařízení poskytovaná při stavech, které

- a) bezprostředně ohrožují život postiženého,
- b) mohou vést prohlubováním chorobných změn k náhlé smrti,
- c) způsobí bez rychlého poskytnutí odborné první pomoci trvalé chorobné změny,
- d) působí náhlé utrpení a náhlou bolest,
- e) působí změny chování a jednání postiženého, ohrožují jeho samotného nebo jeho okolí.

Podle citované vyhlášky pak mezi základní úkoly zdravotnické záchranné služby spadá m.j. nepřetržité zabezpečování, organizace a řízení poskytování nebo zajištění přednemocniční neodkladné péče na místě vzniku úrazu nebo náhlého onemocnění, při dopravě postiženého a při jeho předávání ve zdravotnickém zařízení odborně způsobilým k poskytování zdravotní péče při stavech uvedených v § 1 odst. 2.

Z dikce uvedených předpisů pak plyne, že jediným subjektem způsobilým provádět dopravu osob ke klinickému a laboratornímu vyšetření, jakož i do záchytné stanice, může být zdravotnická Záchraná služba.

7) Je strážník povinen (oprávněn) zabezpečovat doprovod osoby přepravované Policií ČR do záchytné stanice?

Podle názoru OBP by bylo neefektivní a nelogické, aby strážník doprovázel Policii ČR při přepravě osoby do záchytné stanice, a to ve všech možných situacích. Z § 16 odst. 3 je patrné, že předáním osoby Policii ČR strážníkem jeho role končí.

8) Kdo hradí náklady dopravy, vyšetření, ošetření a náklady následného pobytu osoby na záchytné stanici v případě, že strážník dal podnět podle § 16 odst. 3 tabákového zákona k lékařskému vyšetření podle § 16 odst. 4 a následným klinickým a laboratorním vyšetřením podle § 17 odst. 2 bylo zjištěno, že osoba je pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, lékař v důsledku toho rozhodl o jejím umístění na záchytné stanici, ale nakonec se přítomnost alkoholu či jiné návykové látky neprokáže (viz § 17 odst. 4)?

K tomu viz stanovisko k otázce č. 5.

9) Výklad některých pojmů - veřejná místa, veřejně přístupné prostory budov související s veřejnou dopravou, nástupiště, přístřešky a čekárny veřejné silniční a drážní dopravy a městské hromadné dopravy.

Výklad ustanovení § 8 odst. 1 písm. a) je poněkud komplikovaný a lze jej vykládat dvěma způsoby. Za prvé přísně z pohledu stavebního zákona, kdy schodiště, ale případně i chodník, může, ale nemusí být součástí budovy před kterou se nachází, což vyplývá ze stavební dokumentace. Není však důvod domnívat se, že právě toto byl úmysl zákonodárce, neboť by bylo pro kontrolní orgány podle § 24 odst. 1 tabákového zákona velmi komplikované zjišťovat, co ještě je a co už není součástí budovy. Navíc by tímto výkladem vznikla povinnost všem majitelům veřejně přístupných budov podle § 9 odst. 1 tabákového zákona umístit na těchto místech zjevně viditelný text zákazu kouření.

Příkláníme se však k druhému možnému výkladu, tj. že zákaz se vztahuje na veřejně přístupné prostory, které jsou uzavřené (budovy, autobusy, vlaky apod.) a potom na veřejně přístupné prostory uzavřené nebo neuzavřené, kterými však jsou jen výslovně uvedená nástupiště, přístřešky a čekárny. Účelem zákona bylo nepochybně ochránit nekuřáky před negativními vlivy kouření, zvláště pak v místech, které jsou veřejně přístupné a uzavřené nebo prostorově omezené.

Zákaz kouření vyplývající z tabákového zákona se tedy podle našeho názoru nevztahuje na prostor, který je těsně před hlavním vchodem do budovy nádraží ČD a zde kouřící osoby nelze podle něj postihovat.

Pojem nástupiště se objevuje v několika právních předpisech, ale ani jeden právní předpis tento termín nedefinuje. Lze tedy jen vycházet z logiky věci – nástupiště je místem, kde lidé nastupují a vystupují z prostředků veřejné dopravy (autobusy, vlaky, tramvaje, trolejbusy, lodě atd.). Nástupištěm bude nejčastěji chodník, nástupní ostrůvek, prostor určený k nastupování do vlaku, molo apod. Pojmem nástupiště je tedy pokryt prostor bezprostředně sloužící k nastupování a vystupování osob do dopravních prostředků a bude vázán na existenci zastávky.

Pro vymezení prostoru nástupiště u pozemních komunikací může být určitým vodítkem ustanovení § 27 odst. 1 písm. f) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, kdy jsou pro potřeby zákazu zastavení a stání řidiče u zastávek veřejné hromadné dopravy vymezeny zastávky na komunikacích. Tj. pokud je zastávka tramvaje, autobusu nebo trolejbusu bez nástupního ostrůvku, začíná zastávka dopravní značkou "Zastávka autobusu", "Zastávka tramvaje" nebo "Zastávka trolejbusu" a končí ve vzdálenosti 5 m za označníkem zastávky, a tam, kde taková dopravní značka není, ve vzdálenosti kratší než 30 m před a 5 m za označníkem zastávky; je-li prostor zastávky vyznačen vodorovnou dopravní značkou "Zastávka autobusu nebo trolejbusu" nebo "Zastávka tramvaje", platí tento zákaz jen pro vyznačený prostor. Rozsah zastávky lze tedy tam, kde není nástupní ostrůvek, vymežit promítnutím délky zastávky z přilehlé komunikace na chodník, cestu nebo jiný přilehlý prostor. Šířka nástupiště se pak bude odvíjet zejména od místních podmínek, např. šířky chodníku, vytíženosti zastávky apod. Účelem tabákového zákona je zejména zabránit, aby nekuřáci nebyli nuceni vdechnout kouř z cigaret v prostorech, kde není úniku. Záleží tedy také na místním posouzení.

Pojem nástupiště je tedy obecně řečeno užší než pojem zastávka, neboť zastávka v sobě zahrnuje i prostor přilehlé komunikace. V některých případech se však tyto dva pojmy mohou z technických důvodů krýt.